

Реформа аспірантури

Особливості впровадження програм підготовки фахівців із ступенем Доктора філософії

Михайло Винницький, Ph.D.
екс-Директор Докторської школи НаУКМА
Радник Міністра освіти і науки України,
член Національної команди експертів
з реформування вищої освіти
Програми ЄС Еразмус+

11.11.2015

Erasmus+

Вихідні тези реформ

- Традиційна система аспірантури потребує реформування:
 - В Україні лише 7% аспірантів вчасно завершують дисертації (за 3 роки) і лише 25% взагалі виходять на захист (дані МОН за 2009р.)
 - Існуюча система аспірантури (в т.ч. обмеження єдиним науковим керівником, надання переваги публікаціям у журналах з переліку ВАК, жорстка прив'язка до шифру спеціальності) не надає достатньо можливостей молодому науковцю інтегруватися у світову наукову спільноту в процесі його підготовки
- “Університетська автономія” – основна парадигма нового закону «Про вищу освіту» - передбачає відповідальність саме університетів за підготовку фахівців всіх рівнів вищої освіти і за якість випусника PhD програм
 - З часом в Україні зникне поняття державного диплому – заміниться дипломом університету, який відповідатиме повністю за якість свого випусника

Європейська тенденція: структуровані PhD програми

Структуровані докторські програми в ЄС складаються із:

- обов'язкового прослухання докторантами **спеціальних курсів**, пов'язаних з науковою діяльністю (*research skills*), в т.ч.:
 - методологію досліджень (якісні, кількісні, експериментальні методи);
 - спеціалізовані семінари, курси, обговорення тощо – за фахом.
- навчання суміжних **навичок** та розвиток індивідуальних здібностей (*transferable skills*):
 - комунікаційні здібності (в т.ч. викладання, навички презентації);
 - написання наукових текстів та підготовка публікацій;
 - наукове письмо англійською мовою (в т.ч. *Writing a Research Paper*)
- проведення якісного **дослідження** і підготовки дисертації до захисту перед спеціально скликаною для цього радою (не обов'язково постійно діючою і/або склад якої затверджений державою)

Перші докторські програми НаУКМА (впроваджені паралельно з традиційною аспірантурою)

- вересень 2008 р. – перший прийом на 3 програми:
 - “управління в охороні здоров’я” (ШОЗ + кафедра соціології НаУКМА + Maastricht),
 - “масові комунікації” (Школа журналістики + Univ. Autònoma Barcelona),
 - “фінанси” (кафедра фінансів НаУКМА + Києво-Могилянська Бізнес Школа).
- вересень 2009 р. – перший прийом на ще 2 програми:
 - “філософія та література” (кафедри філософії та літературознавства НаУКМА)
 - “біологія та біорізноманіття” (кафедри біології та екології НаУКМА + Інститут ботаніки НАНУ)
- вересень 2010 – перший прийом на ще 2 програми:
 - “соціальна робота” (ШСР НаУКМА + унів. Любляни за підтримки “Темпус”)
 - “історія України” (кафедра історії НаУКМА + Український католицький університет)
- жовтень 2010 – старт проекту “**Темпус**” з розробки моделі ДШ для України
- вересень 2011 – перший прийом на програму “суспільні трансформації”
- листопад 2011 – присуджено перший ступінь PhD НаУКМА в галузі фінансів Г. Беленькій (диплом вручила в грудні 2011 р. А. Василіу, Єврокомісар з питань освіти, культури, багатомовності та молоді)
- 2012 р. – три захисти спільних PhD ступенів НаУКМА + Univ. Autònoma Barcelona

Структура PhD програм в НаУКМА – адаптація досвіду ЄС

Перший рік	Захист «докторського проекту» - призначення другого наукового керівника (бажано з закордону)		
9-12 кредитів міждисциплінарних курсів - English academic writing - Дослідницькі методи 6-8 кредитів фахових курсів - спеціально розроблені курси докторантського рівня - курси індивідуального вибору з набору курсів магістерських програм НаУКМА Написання «докторського проекту»	Другий рік	Третій рік	Четвертий рік
	9-12 кредитів міждисциплінарних курсів - English academic writing - Управління проектами - Навички викладання у вищій школі 6-9 кредитів – фахові семінари Решта часу - дослідження - написання першої статті до міжнародного журналу	До 6 кредитів – фахові семінари або трансфер ЄКТС Дослідницька робота - написання статей - викладацька практика - виступи на міжнар. конференціях	6 кредитів – фахові семінари Завершення дисертації Публічний захист перед радою фахівців з тематики дисертанта

2014 р - Модель «докторських програм» НаУКМА стає базою для національної реформи аспірантури

- Закон «Про вищу освіту» - Стаття 5:6 «Доктор філософії - освітній і одночасно перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти...Ступінь доктора філософії **присуджується вищим навчальним закладом** або науковою установою в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної **освітньо-наукової програми** та підготовки і публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.
- Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі) становить чотири роки. **Обсяг освітньої складової** освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії становить **30-60 кредитів ЄКТС.**»

Досвід ЄС показує, що дидактичну частину докторської програми можна групувати по трьох напрямках:

1. Курси загальної підготовки дослідника (transferrable skills), напр.: «управління дослідницькими проектами», «написання апікацій на гранти», «навички викладача ВНЗ», «презентаційні навички для конференцій/семінарів», тощо
2. Курси мовної підготовки, напр.: «англійське академічне письмо», друга іноземна мова...
3. Курси аспірантського рівня за спеціалізацією (т.зв. «гарвардський метр»)

Закон розширює рамки для «освітньо-наукових програм»

Не обов'язково впроваджувати освітньо-наукову програму по кожній спеціальності в кожному ВНЗ:

- Особи, які навчаються у ВНЗ мають право на академічну мобільність (Стаття 63:17)
- Науко-педагогічні працівники ВНЗ мають право на академічну мобільність (Стаття 58:2) для провадження професійної діяльності
- Стаття 7:8 «8. У разі здобуття особою вищої освіти за узгодженими між вищими навчальними закладами, у тому числі іноземними, освітніми програмами вищі навчальні заклади мають право виготовляти та видавати спільні дипломи за зразком, визначеним спільним рішенням учених рад таких вищих навчальних закладів.»
- Стаття 5:6 «Наукові установи можуть здійснювати підготовку докторів філософії за власною освітньо-науковою програмою згідно з отриманою ліцензією на відповідну освітню діяльність. Наукові установи можуть також здійснювати підготовку докторів філософії за освітньо-науковою програмою, узгодженою з вищим навчальним закладом. У такому разі наукова складова такої програми здійснюється у науковій установі, а освітня складова - у вищому навчальному закладі.»

Зміст навчального плану аспірантури (Проект Постанови КМУ)

- Освітньо-наукова програма аспірантури (ад'юнктури) вищого навчального закладу (наукової установи) має включати не менше чотирьох складових, що передбачають набуття аспірантом (ад'юнком) таких компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій:
- 1) здобути глибинні знання зі спеціальності (групи спеціальностей), за якою (якими) аспірант (ад'юнкт) проводить дослідження, зокрема засвоїти основні концепції, розуміти теоретичні та практичні проблеми, історію розвитку та сучасний стан наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку (орієнтовний обсяг цієї освітньої складової становить не менше 12 кредитів ЄКТС);
- 2) оволодіти загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору (орієнтовний обсяг цієї освітньої складової становить 4-6 кредитів ЄКТС);
- 3) набути універсальні навички дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та/або написання пропозицій на фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності тощо (орієнтовний обсяг цієї освітньої складової становить не менше 6 кредитів ЄКТС);

Зміст навчального плану аспірантури (Проект Постанови КМУ)

- 4) здобути мовні компетентності, достатні для представлення та обговорення своїх наукових результатів іноземною мовою (англійською або іншою, відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формах, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності (рекомендований обсяг цієї навчальної складової становить 6-8 кредитів).
- Аспірант (ад'юнкт), який підтверджує рівень свого знання іноземної мови, зокрема англійської, дійсним сертифікатом тестів TOEFL, або International English Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, на рівні C1 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, має право:
 - а) на зарахування відповідних кредитів, передбачених освітньо-науковою програмою аспірантури (ад'юнктури), як таких, що виконані у повному обсязі;
 - б) використати обсяг навчального навантаження, передбаченого для набуття мовних компетентностей, для здобуття інших компетентностей (за погодженням з науковим керівником).
- Вчена рада вищого навчального закладу (наукової установи) має право прийняти рішення про визнання набутих аспірантом (ад'юнктом) до або поза аспірантурою (ад'юнктурою), або в інших вищих навчальних закладах (наукових установах) компетентностей з однієї чи декількох навчальних дисциплін (зарахувати кредити ЄКТС), обов'язкове здобуття яких передбачено освітньо-науковою програмою аспірантури (ад'юнктури).

Ліцензування та акредитація аспірантури (проект Постанови КМУ)

- «Для здійснення освітньої діяльності на третьому рівні вищої освіти вищі навчальні заклади (наукові установи) зобов'язані отримати відповідну ліцензію... У разі підготовки докторів філософії за освітньо-науковою програмою, узгодженою між вищим навчальним закладом і науковою установою, реалізація навчального плану здійснюється вищим навчальним закладом... а забезпечення проведення наукових досліджень реалізується науковою установою або вищим навчальним закладом спільно з науковою установою. У такому випадку під час ліцензування освітньої діяльності вищого навчального закладу (наукової установи)... та під час акредитації відповідної освітньо-наукової програми враховуються показники спільного наукового потенціалу вищого навчального закладу і відповідної наукової установи»

Запрошуємо до співпраці: mychailo@ukma.kiev.ua

